

Leerkrachthandleiding E5 Informatief

Les 1 - 10 : 'Wat een geschiedenis!'

Inhoudsopgave

Overzicht 'Wat een geschiedenis!'	4
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 1-5	5
Les 1	8
Les 2	12
Les 3	14
Les 4	16
Les 5	20
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 6-10	22
Les 6	24
Les 7	26
Les 8	28
Les 9	30
Les 10	34
Antwoorden werkschrift	37
Antwoorden kopieerbladen	41
Antwoorden toetsen	43
Kopieerbladen	47

Overzicht 'Wat een geschiedenis!'

Les	1-5	6-10
Bladzijde	blz. 9-45	blz. 46-77
Woorden van de week	met het blote oog (uitdr.) de voorouder reusachtig voorspelbaar intelligent verrezen (verrijzen) het monument de tempel de toeschouwer de gladiator de zuil de as	de kolonie oorspronkelijk de hoofdtooi van de troon stoten (uitdr.) de mijn de stoommachine de zeldzaamheid de tank (van een auto) de passagier demonstreerde (demonstreren) sindsdien de acteur
Begrijpend lezen	- Bepalen van een thema van een tekst en eigen kennis hierover activeren (voorspellen). - Informatie afleiden uit de tekst (vraag & antwoord).	- Uitleggen waarom bepaalde sleutelwoorden/zinnen wel of niet belangrijk zijn voor het verhaal (samenvatten).
Facultatief: Technisch lezen op woordniveau	Woordcategorie: complexe zinnen	Woordcategorie: lange samengestelde woorden met een leesmoeilijkheid
Toetsopdrachten*	Begrijpend lezen: 3 meerkeuzevragen, 1 open vraag Woordenschat: 4 meerkeuzevragen, 1 open vraag	Begrijpend lezen: 3 meerkeuzevragen, 1 open vraag Woordenschat: 4 meerkeuzevragen, 1 open vraag
Schrijfoopdrachten**	Haiku over de Middeleeuwen schrijven.	Fantasieverhaal schrijven over hoe de wereld er over 100 jaar uitziet.

***Toets:** Op de vierde dag wordt de toets afgenomen. De toets kent twee onderdelen: begrijpend lezen en woordenschat. De leerlingen maken de toets individueel en de toets wordt daarna gelijk nabesproken. Als meerdere leerlingen het verkeerde antwoord gekozen hebben, is het van belang om de denkstappen nog eens hardop voor te doen en in de week erna extra aandacht aan te besteden via modeling.

****Schrijfoopdrachten:** Er kan voor gekozen worden om een schrijfoopdracht uit te spreiden over twee weken. Maak in dat geval een keuze uit de bovenstaande opdrachten.

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 1-5

'Wat een geschiedenis!' - Mack

Een reis door de geschiedenis van de mens! Van de prehistorie tot de eerste boeren, van de middeleeuwen tot de ontdekkingsreizigers en van de eerste auto's tot de eerste stap op de maan. Een informatief boek boordevol leuke weetjes, bijzondere verhalen, prachtige foto's en grappige tekeningen.

De lesdoelen van les 1-5:

'Wat een geschiedenis!' - Mack bladzijde 9 t/m 45	
Technisch en vloeiend lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen hebben plezier tijdens het lezen. - De leerlingen kunnen gebeurtenissen uit de geschiedenis van de prehistorie, oudheid en middeleeuwen op hoofdlijnen weergeven. - De leerlingen lezen zonder fouten en haperingen, met expressie en gebruikmakend van leestekens.
Opdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen verbreden en verdiepen hun woordkennis. - De leerlingen hanteren strategieën voor het afleiden van woordbetekenissen en het onthouden van woorden. - De leerlingen kennen de betekenis van de woorden van de week en kunnen deze woorden verduidelijken a.d.h.v. betekenisvolle zinnen.
Begrijpend lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen op basis van de kافت voorspellen waar het boek over zal gaan. - De leerlingen kunnen informatie uit de tekst halen n.a.v. zoek- en nadenkvragen.
Schrijven:	- De leerlingen kunnen een haiku over de Middeleeuwen schrijven.
Woordcategorie: (facultatief)	- De leerlingen kunnen complexe zinnen correct en vloeiend lezen.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 1 - 5):

- Leg de teambakken klaar met boeken, werkschriften, spiekbrieven, ABCD blad met wasknijper per leerling, voldoende kopieën van teamwoordbonnen en een kopie van de teamlijst.*
- Zet het digibordschema 'Wat een geschiedenis!'* klaar (les 1-5).
- Hang de woordmuur op.
- Leg het kopieerblad woordenschat 'betekenisvolle zinnen'* klaar (les 3).
- Leg de toetsboekjes klaar (les 4)
- Leg het kopieerblad schrijfofdracht netversie* klaar (les 5).

Facultatief:

- Leg voldoende Tips & Tops* klaar (les 4).
- Print het kopieerblad 'Vloeiend lezen'* (les 4).

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	Blz.	Betekenis
1.	met het blote oog (uitdr.)	10	<i>Met het oog te zien, zonder hulpmiddelen.</i>
1.	de voorouder	11	<i>Mensen/dieren die vroeger geleefd hebben en van wie je afstamt.</i>
1.	reusachtig	12	<i>Heel erg groot.</i>
1.	voorspelbaar	14	<i>Zo dat je kunt raden wat er gaat gebeuren.</i>
2.	intelligent	19	<i>Als je moeilijke dingen gauw begrijpt.</i>
2.	verrezen (verrijzen)	20	<i>Van de grond omhoog komen.</i>
2.	het monument	20	<i>Gebouw uit het verleden of een beeld dat bedoeld is je ergens aan te herinneren.</i>
2.	de tempel	25	<i>Gebouw waarin een god wordt vereerd.</i>
3.	de toeschouwer	26	<i>Een bezoeker van een wedstrijd of voorstelling.</i>
3.	de gladiator	26	<i>Een Romeins zwaardvechter.</i>
3.	de zuil	27	<i>Stenen paal, die dient om een gebouw te ondersteunen.</i>
3.	de as	29	<i>Resten die na een verbranding overblijven.</i>

Les 1

- Samenwerkvaardigheid:**
- Door de teams te bepalen.
- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen op basis van de kaft en het doorbladeren van het boek voorspellen waar het boek over zal gaan.
 - De leerlingen kunnen informatie uit de tekst halen n.a.v. opzoek- en nadenkvragen.
- Materialen:**
- 'Wat een geschiedenis!', blz. 9 t/m 15
 - werkschrift, woorden van de week, klaaropdracht les 1
 - woordmuur
 - spiekbrief 'vraag & antwoord'
 - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

1. Terugblik. Kijk met de groep terug op het boek dat in de vorige weken gelezen is door te vragen wat ze van dat boek (en de opdrachten) vonden.

2. Vooruitblik. "Vandaag gaan we lezen in het boek 'Wat een geschiedenis!'. Maar eerst kiezen we weer een samenwerkvaardigheid voor deze week. Overleg in je team aan welk doel jullie deze week extra aandacht willen besteden en schrijf dat op je teamlijst. Kijk maar eens op de poster 'Hoe werken we samen'."

Lees eventueel de vaardigheden en het bijbehorende gedrag voor. Geef de leerlingen tijd om te overleggen en antwoord te geven.

"We gaan deze week hier (*noem de samenwerkvaardigheid*) vooral op letten. We gaan vandaag informatie uit de tekst halen door vragen te beantwoorden. Maar eerst gaan we voorspellen waar dit nieuwe boek over zal gaan."

VOORSPELLEN: NIEUW BOEK

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de kaft en het doorbladeren van het boek voorspellen waar het boek over zal gaan.

DDU

1. Uitleg. "Dit nieuwe boek heet 'Wat een geschiedenis!', geschreven door Mack van Gageldonk. Bekijk de voor- en achterkant van het boek eens. Lees ook het stuk tekst op de achterkant. Je mag ook even door het boek bladeren. Wat voor soort boek denken jullie dat dit is, een informatief boek of een boek met een verhaal?" **DDU. Geef de leerlingen de tijd om na te denken en te overleggen met hun maatje. Geef een paar leerlingen de beurt.** "Als je goed hebt gelezen, heb je op de achterkant het antwoord kunnen vinden. Daar staat dat dit een informatief boek is boordevol leuke weetjes, bijzondere verhalen, prachtige foto's en grappige tekeningen. Dit boek gaat over belangrijke gebeurtenissen in de geschiedenis. Door dit boek te lezen maken we een reis door de tijd. De schrijver Mack heeft het boek ingedeeld in vier periodes. Welke periodes in de geschiedenis gaan we bekijken?"

**GH
tijd**

2. Opdracht. Laat de leerlingen met elkaar overleggen en komen tot een teamantwoord.
5 minuten

3. Uitwisselen met de groep. Kies een nummer voor de beurt. Laat degene kort het teamantwoord weergeven. Stimuleer het geven van een compleet antwoord.

"Als je goed door het boek hebt gebladerd, heb je gezien dat voorin het boek bij de inhoud de vier periodes staan. Eerst gaan we lezen over de verre geschiedenis van miljoenen jaren geleden, de prehistorie. Daarna reizen we terug in de tijd naar duizenden jaren geleden, die periode noemen we de oudheid en de middeleeuwen. De geschiedenis van honderden jaren geleden heet de nieuwe tijd. En tot slot nemen we een kijkje in de moderne tijd. Dat is tientallen jaren geleden, deze periode ligt het dichtstbij de tijd waarin we nu leven."

///

Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de eerste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

	1. Lees alle woorden van de week voor en lees daarna de woorden hardop met de groep.
	2. De leerlingen schrijven de woorden van de week en de bladzijdenummers op de woordenlijst in het werkschrift.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	klaaropdracht les 1
DDU	3. Woorden van de week. “Vandaag gaan we kijken wat we van de eerste vier woorden weten. Het eerste woord is de uitdrukking ‘met het blote oog’. Als ik naar de uitdrukking kijk dan weet ik niet wat het precies betekent. Maar ik weet wel wat de woorden ‘bloot’ en ‘oog’ betekenen. Het woord ‘bloot’ betekent ‘zonder kleren’ en met een oog kijk je. Met een oog zonder kleren kijken, wat betekent dat? Denk zelf even na en overleg daarna met je maatje/team hoe je uit kunt leggen wat er met de uitdrukking ‘met het blote oog’ bedoeld wordt.” DDU. Geef de leerlingen de mogelijkheid om eerst zelf na te denken en daarna uit te wisselen met het maatje/team. Geef via het trekken van een lollystokje een beurt. Waardeer actief luistergedrag met punten voor het team. “De uitdrukking ‘met het blote oog’ betekent dat je zonder een hulpmiddel, zoals een microscoop, bril of vergrootglas, iets goed kan zien. Ik schrijf dit achter het woord op de woordmuur. Bespreek met je maatje/team wat je weet van de andere woorden. Luister actief naar de ander zodat je goed hoort wat je maatje/teamlid zegt, want straks geef ik een beurt en dan moet jij misschien vertellen wat jullie besproken hebben.”
///	
GH	Geef tijd voor overleg over (één van) de woorden en bepaal via het trekken van een lollystokje/nummer wie een beurt krijgt. Waardeer (ook bij een fout antwoord) het actief luistergedrag en leg uit dat het team daarom de punten krijgt.
→	Noteer de suggesties op de woordmuur.
	4. Woordenlijst. “Na het lezen vul je de woordenlijst verder in en schrijf je ook een betekenisvolle zin op. Jullie hebben deze week om de woordenlijst af te maken. Dit kun je steeds doen als je klaar bent met lezen. Op vrijdag leveren jullie de lijst in. Met je team kunnen jullie hier punten mee verdienen. Jullie gaan ook steeds een betekenisvolle zin op de woordbonnen schrijven. Straks vul je samen met je team met één van de woorden van vandaag een teambon in en die stop je in de schatkist.”

LEZEN EN VRAAG & ANTWOORD

Doel: De leerlingen kunnen informatie uit de tekst halen n.a.v. opzoek- en nadenkvragen.

	1. Uitleg. “In de komende lessen gaan we steeds vragen beantwoorden over de tekst die we lezen. De tekst van vandaag gaat over de geschiedenis van miljoenen jaren geleden, de prehistorie. Straks plakken we memo’s bij de woorden die ons kunnen helpen bij het antwoord geven op de vragen. De vragen van les 1 staan in je werkschrift. Voordat je gaat lezen in het boek, lees je eerst de vragen goed door. Bepaal of het om een opzoek- of een nadenkvraag gaat. Als je iets leest waarmee je één van de twee vragen kunt beantwoorden, plak je daar een memo. Wat zijn goede opzoekvragen?” DDU. “Bij opzoekvragen kun je het antwoord altijd terugvinden in de tekst. Je kunt de vraag beginnen met woorden als ‘wie’, ‘wat’, ‘waar’, ‘wanneer’, ‘waarom’ of ‘hoe’. De spiekbrief ‘vraag & antwoord’ kun je gebruiken als je niet weet of het een opzoek- of nadenkvraag is. Vandaag gaan jullie zelf ook een opzoekvraag bedenken bij de tekst.”
DDU	
tip	<i>Geef eventueel elk team een ander opzoekwoord om hun vraag mee te beginnen.</i>
	2. Opdracht. “Voordat je gaat lezen in het boek, lees je eerst de vragen goed door. Als je iets leest waarmee je één van de vragen kunt beantwoorden, plak je daar een memo. Met je maatje ga je straks de memo’s vergelijken. Je kan het antwoord opschrijven in je werkschrift. Zo kun je het beter onthouden.” Geef tijd voor het lezen van de vragen, het lezen van de tekst en het plakken van memo’s.
tijd	<u>5 minuten</u>
	3. Zelfstandig lezen: bladzijde 9 t/m 15.

tijd klaar	<u>10 minuten</u> woordenlijst, klaaropdracht les 1
tijd klaar	<u>10 minuten</u> woordenlijst, elkaar overhoren en duolezen: <u>bladzijde 14 en 15</u>
GH	4. Maatjeswerk: memo's vergelijken met maatje. Uitleggen aan elkaar waarom dat een belangrijk woord is en waarom het helpt bij het beantwoorden van de vraag.
///	5. Teamwerk: antwoorden bespreken.
tip	6. Groep. Kies een nummer voor de beurt. Laat degene het teamantwoord weergeven. Stimuleer het geven van een compleet antwoord. Laat de groep de zelf bedachte opzoekvraag beantwoorden. Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten. <i>Maak samen met de leerlingen een tijdbalk om op te hangen in de groep. Na elke les kunnen de behandelde gebeurtenissen op een A4 worden geschreven en/of getekend. Zo vult de tijdbalk zich gedurende het lezen van het boek en ontstaat er een duidelijk overzicht van de verschillende periodes in de geschiedenis. Kaarten voor de tijdbalk om te printen zijn te vinden op de volgende website: https://jufyvon.blogspot.com/2015/02/geschiedenis-de-tien-tijdvakken-a4.html</i>

AFRONDING

Doel: De leerlingen kunnen de woorden op verschillende manieren uitleggen zodat ze de woorden en hun betekenissen kunnen onthouden.

DDU	1. Voorspelling. "Aan het begin van de les heb je een voorspelling gedaan over de soort tekst en over het thema. Vandaag hebben we gelezen over de geschiedenis van miljoenen jaren geleden. Waarom was het voor de wolharige neushoorn in de ijstijd goed zoeken om aan eten te komen?" DDU. Geef leerlingen tijd om na te denken en geef een aantal leerlingen de beurt.
GH	2. Woorden van de week. "We hebben op de woordmuur geschreven wat we van de eerste vier woorden weten. Als het goed is weten we nu na het lezen en verhelderen wat de woorden betekenen. Elk team krijgt zo van mij één woord van de week. Dat woord gaan jullie uitleggen aan de groep. Terwijl jullie dat doen gaat de groep raden om welk woord het gaat. Het uitleggen mag op vier verschillende manieren: 1. tekenen van het woord, 2. uitbeelden van het woord, 3. woordweb, 4. laten raden door het geven van tips (heeft te maken met, het tegenovergestelde is, je hebt het nodig bij, enz..)." Geef elk team een woord van de week (of laat elk team een woord kiezen), geef tijd voor overleg en laat elk team een woord presenteren, de andere teams schrijven het antwoord op een kladblaadje. Nadat alle teams hun woord gepresenteerd hebben, worden de antwoorden besproken.
///	Waardeer een goed teamantwoord en een goede presentatie van het woord met punten.
facultatief	Bespreek de teamwoordbonnen en bepaal de punten (of bij afronding les 5).
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - samenwerkvaardigheid - woorden van de week - voorspellen - lezen en vraag & antwoord - punten en feedback (vier goede resultaten met een yell)
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - lezen en vraag & antwoord
tip	Speel een Braingame naar keuze

Les 2

- Samenwerk vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.
- Lesdoel:** - De leerlingen kunnen informatie uit de tekst halen n.a.v. opzoek- en nadenkvragen.
- Materialen:** - 'Wat een geschiedenis!', blz. 17 t/m 25
 - werkschrift, woorden van de week, klaaropdracht les 2
 - spiekbrieven 'vraag & antwoord'

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik** - samenwerkvaardigheid
 - woorden van de week
 - voorspellen: nieuw boek
 - lezen en vraag & antwoord
- vooruitblik** - woorden van de week
 - lezen en vraag & antwoord

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de middelste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

- 1. Lees de woorden voor en lees daarna de woorden hardop met de groep.**
- 2. Woorden van de week.** "Elke dag helpen we elkaar om woorden te verhelderen. Vandaag gaan we kijken naar de woorden 5 t/m 8. Deze woorden staan in de tekst van vandaag. Wat weten we al van de woorden? Misschien ken je een deel van het woord, misschien weet je waar het woord mee te maken heeft, of misschien ken je zelfs de betekenis. Bespreek (één van) de woorden 5 t/m 8 en denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat jullie met elkaar weten over (één van) de vier woorden van vandaag." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Dat teamlid vertelt wat het team bedacht heeft bij de woorden en deze 'hints' worden genoteerd achter de woorden op de woordmuur. Waardeer een goede samenwerking met punten.**
- GH** "We weten nu al meer over de vier woorden van vandaag. Deze woorden komen in de tekst voor die we straks gaan lezen. De hints op de woordmuur gaan je helpen bij het verhelderen van de woorden."
- ///**
- 3. Modeling.** Als meerdere leerlingen de vraag naar betekenis niet kunnen beantwoorden, doe het dan nog even kort voor.
- 4. Woordenlijst/bonnen.** "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team overleg je welk woord van vandaag het woord is dat jullie gaan gebruiken voor de schatkist."

LEZEN EN VRAAG & ANTWOORD

Doel: De leerlingen kunnen informatie uit de tekst halen n.a.v. opzoek- en nadenkvragen.

- 1. Uitleg.** "Net als in de vorige les gaan we vandaag vragen over de tekst beantwoorden. De tekst van vandaag gaat over de geschiedenis van duizenden jaren geleden, de oudheid. De vragen staan in je werkschrift bij les 2. Als je straks iets leest waarmee je één van de twee vragen kunt beantwoorden dan plak je daar een memo. Ook gaan jullie weer een opzoekvraag bedenken bij de tekst. Hiervoor kunnen jullie de spiekbrieven gebruiken."
- tip** *Geef eventueel elk team een ander opzoekwoord om hun vraag mee te beginnen.*
- 2. Opdracht.** "Voordat je gaat lezen in het boek, lees je eerst de vragen goed door. Als je iets leest waarmee je één van de vragen kunt beantwoorden, plak je daar een memo. Met je maatje ga je straks de memo's vergelijken. Je kan het antwoord opschrijven in je werkschrift."

	<p>Zo kun je het beter onthouden.” Geef tijd voor het lezen van de vragen, het lezen van de tekst en het plakken van memo’s.</p>
tijd	<p><u>5 minuten</u></p>
tijd	<p>3. Zelfstandig lezen: bladzijde 17 t/m 25.</p>
klaar	<p><u>10 minuten</u></p> <p>woordenlijst, klaaropdracht les 2</p>
	<p>4. Maatjeswerk: memo’s vergelijken met maatje. Uitleggen aan elkaar waarom dat een belangrijk woord is en waarom het helpt bij het beantwoorden van de vraag.</p>
tijd	<p><u>10 minuten</u></p>
klaar	<p>woordenlijst, elkaar overhoren en duolezen: <u>bladzijde 24 en 25</u></p>
	<p>5. Teamwerk: antwoorden bespreken.</p>
GH	<p>6. Groep. Kies een nummer voor de beurt. Laat degene het teamantwoord weergeven. Stimuleer het geven van een compleet antwoord. Laat de groep de zelf bedachte opzoekvraag beantwoorden.</p>
///	<p>Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.</p>
tip	<p><i>Op de website van Schooltv zijn veel (korte) video’s te vinden over de onderwerpen die tijdens de lessen behandeld worden.</i></p>

AFRONDING

Doel: De leerlingen kunnen de woorden op verschillende manieren uitleggen zodat ze de woorden en hun betekenissen kunnen onthouden.

	<p>1. Woorden van de week. “We hebben op de woordmuur geschreven wat we van de middelste vier woorden weten. Als het goed is weten we nu na het lezen en verhelderen wat de woorden betekenen. Elk team krijgt zo van mij één woord van de week. Dat woord gaan jullie uitleggen aan de groep. Terwijl jullie dat doen gaat de groep raden om welk woord het gaat. Het uitleggen mag op vier verschillende manieren: 1. tekenen van het woord, 2. uitbeelden van het woord, 3. woordweb, 4. laten raden door het geven van tips (heeft te maken met, het tegenovergestelde is, je hebt het nodig bij, enz..).”</p>
GH	<p>Geef elk team een woord van de week (of laat elk team een woord kiezen), geef tijd voor overleg en laat elk team een woord presenteren, de andere teams schrijven het antwoord op een kladblaadje. Nadat alle teams hun woord gepresenteerd hebben, worden de antwoorden besproken.</p>
///	<p>Waardeer een goed teamantwoord en een goede presentatie van het woord met punten.</p>
facultatief	<p>Bespreek de teamwoordbonnen en bepaal de punten (of bij afronding les 5).</p>
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - lezen en vraag & antwoord - punten en feedback (vier goede resultaten met een yell)
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week (kopieerblad ‘betekenisvolle zinnen’) - lezen en vraag & antwoord

Les 3

- Samenwerk vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.
- Lesdoel:** - De leerlingen kunnen informatie uit de tekst halen n.a.v. opzoek- en nadenkvragen.
- Materialen:** - 'Wat een geschiedenis!', blz. 26 t/m 31
- werkschrift, woorden van de week, klaaropdracht les 3
- spiekbrief 'vraag & antwoord'
- kopieerblad 'betekenisvolle zinnen'

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik** - woorden van de week
- lezen en vraag & antwoord
- vooruitblik** - woorden van de week (kopieerblad 'betekenisvolle zinnen')
- lezen en vraag & antwoord

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de laatste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

- GH**
- ///**
1. Laat de leerlingen de woorden zachtjes in hun hoofd lezen en lees ze daarna nog eens in koor.
 2. **Woorden van de week.** "Bespreek de laatste vier woorden en bedenk wat je samen al van de woorden weet. Denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat jullie met elkaar weten over de vier woorden van vandaag." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Dat teamlid vertelt wat het team bedacht heeft bij de woorden en deze 'hints' worden genoteerd achter de woorden op de woordmuur. Waardeer samenwerking met punten.**
 3. **Modeling.** Als meerdere leerlingen deze vraag niet kunnen beantwoorden, doe het dan nog even kort voor.
 4. **Woordenlijst/bonnen.** "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team overleg je welk woord van vandaag het woord is dat jullie gaan gebruiken voor de schatkist."

LEZEN EN VRAAG & ANTWOORD

Doel: De leerlingen kunnen informatie uit de tekst halen n.a.v. opzoek- en nadenkvragen.

- DDU**
1. **Uitleg.** "Net als de vorige keer gaan we straks weer vragen over de tekst beantwoorden. De tekst van vandaag gaat over de geschiedenis van duizenden jaren geleden, de oudheid. De vragen staan in je werkschrift bij les 3. Voordat je gaat lezen in het boek, lees je eerst de vragen goed door. Als je iets leest waarmee je één van de twee vragen kunt beantwoorden dan plak je daar een memo. Dit keer gaan jullie zelf een nadenkvraag bedenken bij de tekst. Wat kan een goede nadenkvraag zijn?" **DDU.** "Bij nadenkvragen staat het antwoord niet in de tekst. Maar je kunt de tekst wel gebruiken voor aanwijzingen. Een goede nadenkvraag is bijvoorbeeld: 'Hoe denk je dat de geschiedenis van de Romeinen verder gaat?' Dan denk je daar zelf over na, maar je gebruikt ook de aanwijzingen die je al eerder gelezen hebt. Of je gebruikt de aanwijzingen op de volgende bladzijden, zoals het kijken naar de plaatjes of het lezen van de titel van het volgende hoofdstuk. Als je niet weet of het een opzoek- of nadenkvraag is, kun je de spiekbrief gebruiken."
 2. **Opdracht.** "Voordat je gaat lezen in het boek, lees je eerst de vragen goed door. Als je iets leest waarmee je één van de vragen kunt beantwoorden, plak je daar een memo. Met je maatje ga je straks de memo's vergelijken. Je kan het antwoord opschrijven in je werkschrift. Zo kun je het beter onthouden." **Geef tijd voor het lezen van de vragen, het lezen van de tekst en het plakken van memo's.**

tijd	<u>5 minuten</u>
	3. Zelfstandig lezen: bladzijde 26 t/m 31.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	woordenlijst, klaaropdracht les 3
	4. Maatjeswerk: memo's vergelijken met maatje. Uitleggen aan elkaar waarom dat een belangrijk woord is en waarom het helpt bij het beantwoorden van de vraag.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	woordenlijst, elkaar overhoren en duolezen: <u>bladzijde 30 en 31</u>
	5. Teamwerk: antwoorden bespreken.
GH	6. Groep. Kies een nummer voor de beurt. Laat degene het teamantwoord weergeven. Stimuleer het geven van een compleet antwoord. Laat de groep de zelf bedachte nadenk-
///	vraag beantwoorden. Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

Doel: De leerlingen kennen de betekenis van de woorden van de week en kunnen deze verduidelijken a.d.h.v. betekenisvolle zinnen.

	1. Woorden van de week. "Nu gaan we met alle woorden nog even oefenen, zodat we de woorden en hun betekenis goed kunnen onthouden. Dit keer doen we dat met betekenisvolle zinnen." Geef tijd voor het maken van het werkblad.
facultatief	"Vergelijk nu met je maatje of jullie dezelfde antwoorden hebben." Geef de tijd voor overleg, laat de maatjes overleggen welk woord het best past bij de zin. Laat de leerlingen per zin steeds hardop het antwoord geven. Ga naar het volgende woord als iedereen hetzelfde antwoord geeft. Als de leerlingen verschillende antwoorden geven, model de denkstappen die de leerlingen moeten maken om tot het goede antwoord te komen. Geef punten.
///	
facultatief	Bespreek de teamwoordbonnen en bepaal de punten (of bij afronding les 5).
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - lezen en samenvatten - punten en feedback (vier goede resultaten met een yell)
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - toets - voorbereiding schrijfopdracht
	facultatief
	<ul style="list-style-type: none"> - boekenclub: "Wie gaat er lezen?" - logboekje: "De volgende les meenemen naar school!" - woordrijtjes

Les 4

Samenwerk vaardigheid:	- Door de teams te bepalen.	
Lesdoel:	- De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.	
Materialen:	<ul style="list-style-type: none"> - 'Wat een geschiedenis!', blz. 33 t/m 41 - toetsboekje, toets les 4 - ABCD blad met wasknijper per leerling 	Facultatief: <ul style="list-style-type: none"> - Tips en Tops - logboekje - werkschrift les 5 - kopieerblad 'vloeiend lezen' - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week (kopieerblad 'woordwebben') - lezen en vraag & antwoord
vooruitblik	<ul style="list-style-type: none"> - toets - voorbereiding schrijfpodracht - logboekjes & boekenclub (facultatief) - woordrijtjes (facultatief)

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan via de eigen woordenlijst of de woordmuur.

tijd 5 minuten

TOETS

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag.
3. Zelfstandig lezen: blz. 33 t/m 41 en de vragen maken.

tijd 30 minuten

klaar klaaropdrachten afmaken, woordrijtjes les 4 alvast oefenen

4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag opgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." *Oefen dit eventueel.* **Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.**

tijd 10 minuten

→ Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoetsen.

FACULTATIEF: LEESPLEZIER → LOGBOEKJE EN BOEKENCLUB

Doel: De leerlingen lezen zonder fouten en haperingen, met expressie en gebruikmakend van leestekens.

1. Logboekje. "Vandaag ga je samen met je team de opdracht bespreken die je hebt gemaakt. Je vertelt om de beurt wat je deze week hebt gelezen en welke opdracht je hebt gemaakt."

tijd	<u>10 minuten</u>
tip	<i>Observeer of de maatjes goed overleggen en of iedereen een opdracht gemaakt heeft.</i>
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
tip	<i>Bespreek eventueel alvast de opdrachten voor volgende week.</i>
	2. Opdracht. “Vorige week hebben we op het bord geschreven wie van jullie vandaag uit zijn thuisleesboek gaat voorlezen. We hebben ook afgesproken dat je eerst aan je teamleden gaat vertellen waar je boek overgaat. Dan snappen zij het verhaal dat je straks gaat voorlezen beter. Deze Top staat ook op de nieuwe lijst van Tips en Tops. Dus voordat je leest ga je eerst even kort vertellen waar je boek over gaat en daarna begin je met lezen. Tijdens het lezen luisteren je teammaatjes goed naar jou.”
tijd	<u>10 minuten</u>
	3. Tips en Tops. De teamleden vullen nu hun lijstje met Tips en Tops in. “Vertel nu aan elkaar waarom je een Tip of een Top gegeven hebt en leg goed uit waarom.”
tijd	<u>10 minuten</u>
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
	4. Voorlezen. Wie wil mag voorlezen aan de groep. De groep kan dan Tops geven.

FACULTATIEF: WOORDCATEGORIE → COMPLEXE ZINNEN

Doel: De leerlingen kunnen lange zinnen met daarin woorden met een leesmoeilijkheid correct en vloeiend lezen.

DDU	<p>1. Uitleg. “Elke week lezen we ook woordrijtjes om te oefenen met het lezen van woorden. Vandaag oefenen we complexe zinnen. Een ander woord voor complex is moeilijk. We gaan straks moeilijke zinnen lezen. Om moeilijke zinnen goed te kunnen lezen, kijken we eerst welke woorden moeilijk zijn. Hier zet ik een streep onder. Dan oefen ik de woorden eerst in mijn hoofd.” Schrijf de volgende zin op het bord: Je hebt deze opdracht naar behoren uitgevoerd als je deze complexe zin vloeiend kan lezen. “Hoe kun je de volgende zin vloeiend lezen?” DDU. “Eerst oefen ik de woorden die ik lastig vind: ‘behoren, uitgevoerd, complexe en vloeiend’. Nu ik weet hoe ik deze woorden moet uitspreken, lukt het beter om deze zin vloeiend te lezen. We gaan zo oefenen met allemaal van dit soort zinnen. Daarna gaan we een rijtje met lastige woorden uit het verhaal oefenen.”</p> <p>2. Lees de woorden van les 4 in het werkschrift hardop voor. Lees ze daarna in koor.</p> <p>3. Maatje 1 leest hardop de rijtjes, maatje 2 houdt de tijd bij en controleert of de woorden goed gelezen worden. Na een minuut wisselen van beurt.</p>
tip	<i>Geef een leerling de beurt om een minuut lang de woordjes te lezen. Laat de groep Tips en Tops geven.</i>
→	Noteer welke leerlingen de rijtjes vloeiend en correct kunnen lezen (vloeiend lezen).

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen kunnen een haiku schrijven over de Middeleeuwen.

1. Uitleg. “In de volgende les gaan jullie weer werken aan een schrijfopdracht en ik ga vandaag alvast de uitleg hierover geven. In de vorige les en vandaag hebben jullie in het boek gelezen over de Middeleeuwen. We gaan in de volgende keer een haiku schrijven over de Middeleeuwen. Een haiku is een manier van gedichten schrijven die honderden jaren geleden in Japan ontstaan is. Een haiku is een kort, niet-rijmend gedicht. Het gedicht bestaat uit drie regels. De eerste en derde regel moet uit 5 lettergrepen bestaan, de tweede regel heeft zeven lettergrepen. Kijk maar eens naar het digibord.” **Schrijf de volgende haiku op het digibord:**

Eenden in het park
Gaan op stap naar de vijver
Daar eten ze brood

“Je ziet dat de eerste en laatste regel vijf lettergrepen heeft. Tel maar eens mee: Een-den in het park. De tweede regel heeft zeven lettergrepen: gaan op stap naar de vij-ver. De volgende keer gaan jullie samen met je maatje een haiku schrijven over de Middeleeuwen. Vandaag maken we eerst een woordweb met woorden die met de Middeleeuwen te maken hebben. Omdat we nog niet veel informatie over de Middeleeuwen hebben, gaan we eerst kijken naar een

aflevering van het Klokhuis die over de Middeleeuwen gaat. Na het kijken van de video ga je bij het woordweb zoveel mogelijk belangrijke woorden opschrijven die te maken hebben met de Middeleeuwen. Je mag ook in het boek kijken op bladzijde 36 t/m 41 om belangrijke woorden te vinden.” **Laat de volgende video zien op het digibord:** <https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-kasteel/#q=middeleeuwen>

tijd 15 minuten

2. Opdracht. “Pak je werkschrift les 5 erbij en vul het woordweb in. Denk goed na over de belangrijke woorden die je hebt gehoord in de video en kijk ook in je boek op de bladzijdes die over de Middeleeuwen gaan. Schrijf zoveel mogelijk woorden op.”

tijd 5 minuten

AFRONDING

facultatief **1. Woorden van de week. Bespreek de teamwoordbonnen en bepaal de punten (of bij afronding les 5).**

terugblik

- toets
- voorbereiding schrijfpdracht
- punten en feedback (vier goede resultaten met een yell)

→ facultatief

- boekenclub: “Wie leest volgende week?” **Zet de namen op het bord.**
- logboekjes: “Deze nemen jullie mee naar huis.”
- woordrijtjes

voorblik

- schrijfpdracht
- team van de week

tip **Speel een Brain Game**

Les 5

- Samenwerk vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.
- Lesdoel:** - De leerlingen kunnen een haiku over de Middeleeuwen schrijven.
- Materialen:** - 'Wat een geschiedenis!', blz. 42 t/m 45
 - werkschrift les 5
 - kopieerblad netversie

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik** - toets
 - voorbereiding schrijfp opdracht
 - logboekje & boekenclub (facultatief)
 - woordrijtjes (facultatief)
- vooruitblik** - woorden van de week
 - schrijfp opdracht
 - team van de week

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kennen de betekenissen van de woorden van de week.

- facultatief** *Indien u merkt dat de woorden van de week nog niet bij de leerlingen beklijven, herhaal dan de woorden van de week zoals hieronder beschreven.*
1. Laat de leerlingen de woorden zachtjes in hun hoofd lezen en herwaarderen.
 2. Bespreek de woorden. Geef elk team een woord van de week en laat hen overleggen hoe ze de betekenis van dat woord gaan uitleggen aan de groep.
- tijd** 5 minuten
- GH** 3. Noem een nummer en dat teamlid geeft het teamantwoord. Als het teamlid een goed antwoord geeft, dan mag het de teamyell laten horen.
- ///** Geven van een teamantwoord: punten.

SCHRIJFOPDRACHT: HAIKU SCHRIJVEN

Doel: De leerlingen kunnen een haiku over de Middeleeuwen schrijven.

1. **Zelfstandig lezen/voorlezen:** bladzijde 42 t/m 45.
 2. **Uitleg.** "Tijdens de vorige les heb ik instructie gegeven over de schrijfp opdracht. Jullie hebben toen het woordweb over de Middeleeuwen ingevuld. De woorden van het woordweb gebruik je straks om ideeën en mooie zinnen voor je haiku te maken. Denk erom dat de eerste en derde regel vijf lettergrepen moeten hebben en de tweede regel zeven lettergrepen. Tel steeds na of de zin die je maakt voldoende lettergrepen heeft. De haiku kan over allerlei Middeleeuwse gebeurtenissen gaan bijvoorbeeld over hoe een kasteel er uit ziet of over het leven van een ridder.
- tijd** 15 minuten
2. **Opdracht.** "Samen met je maatje maak in je werkschrift bij les 5 drie verschillende haiku's over de Middeleeuwen."
 3. **Maatje/netversie.** "Laat de andere maatjes van je team de haiku's lezen. Geef elkaar tips en tops en vertel welke van de drie haiku's jullie het mooist vinden. Schrijf daarna de mooiste haiku heel netjes en duidelijk op het kopieerblad voor de netversie."
- tijd** 15 minuten
- klaar** bijpassende tekening bij de haiku maken
4. **Presentatie van de opdracht.** "Een paar maatjes gaan de haiku presenteren aan de groep. Bedenk hoe je dat gaat doen en zorg ervoor dat je antwoord kan geven op vragen van de groep."

tijd	<u>5 minuten</u> 5. Laat een aantal leerlingen de opdracht presenteren aan de groep, geef mogelijkheden voor het stellen van vragen en laat de groep Tops geven.
tijd	<u>15 minuten</u> 6. Bespreken. Besteed aandacht aan de opdracht en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") voor de volgende week.
tijd	<u>5 minuten</u>
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
tip	<i>Hang alle haiku's op in de groep of in de gang zodat de haiku's ook door anderen gelezen kunnen worden.</i>

AFRONDING

Doel: De leerlingen kennen de betekenis van de woorden van de week en kunnen deze verduidelijken a.d.h.v. betekenisvolle zinnen op de woordbonnen.

///	<p>1. Woorden van de week: schatkist. "In onze schatkist zitten de woordbonnen met betekenisvolle zinnen die we als team gemaakt hebben. We maken onze schatkist leeg om ruimte te maken voor de woordbonnen van de volgende week. Ik heb de woordbonnen allemaal bekeken en ik wil jullie een paar mooie zinnen laten horen."</p> <p>Lees een paar mooie zinnen voor of laat de leerlingen dat doen. Overleg of de zin op de ingeleverde woordbon betekenisvol is. Een team kan punten verdienen als de betekenisvolle zin goed op de woordbon is ingevuld. Besteed extra aandacht aan de zinnen, doe eventueel hardop denkend voor wat een zin betekenisvol maakt.</p>
tip	<p>2. Woorden van de week: woordenlijst. "Vandaag levert iedereen de woordenlijst in. Deze wordt nagekeken en bij de volgende les besproken."</p> <p><i>Bij het nakijken van de woordenlijsten is het van belang om te letten of ieder teamlid de woorden juist gespeld heeft, de juiste bladzijden genoteerd heeft en een goede betekenisvolle zin heeft gemaakt. Gebruik deze informatie om volgende week de instructie toe te spitsen op dat waar de meeste leerlingen moeite mee hebben. Als (bijna) alle leerlingen in staat zijn om betekenisvolle zinnen te formuleren, dan kunnen de eisen aan de zinnen wat verhoogd worden (bijvoorbeeld door te stellen dat het een zin moet worden met een duidelijke wie-/waar-/wanneerdeel of met bijvoeglijk naamwoorden).</i></p> <p>3. Vieren van het resultaat. Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als 'team van de week'.</p> <p>"Tel het aantal punten dat je vandaag hebt verdiend en overleg met elkaar waarom ik jullie die punten heb gegeven. Tel vervolgens het totaal aantal punten bij elkaar op."</p> <p>Wie is het team van de week?</p>
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - samenwerkingvaardigheid - schrijfpdracht - team van de week
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - verder lezen in 'Wat een geschiedenis!'

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 6-10

De lesdoelen van les 6-10:

‘Wat een geschiedenis!’ - Mack bladzijde 46 t/m 77	
Technisch en vloeiend lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen gebeurtenissen uit de geschiedenis van de nieuwe en de moderne tijd op hoofdlijnen weergeven. - De leerlingen kunnen een aantal uitvindingen benoemen die in de moderne tijd werden gedaan. - De leerlingen lezen zonder fouten en haperingen, met expressie en gebruikmakend van leestekens.
Opdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen verbreden en verdiepen hun woordkennis. - De leerlingen hanteren strategieën voor het afleiden van woordbetekenissen en het onthouden van woorden. - De leerlingen kennen de betekenis van de woorden van de week en kunnen deze woorden verduidelijken a.d.h.v. woordwebben.
Begrijpend lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen details bij sleutelwoorden vinden en plaatsen in een ideeënboom.
Schrijven:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen een fantasieverhaal schrijven over hoe de wereld er over 100 jaar uitziet.
Woordcategorie: (facultatief)	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen lange samengestelde woorden met een leesmoeilijkheid correct en vloeiend lezen.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 6-10):

- Leg de teambakken klaar met boeken, werkschriften, spiekbrieven, ABCD blad met wasknijper per leerling, voldoende kopieën van teamwoordbonnen en een kopie van de teamlijst.*
- Zet het digibordschema ‘Wat een geschiedenis!’* klaar (les 6-10).
- Hang de woordmuur op.
- Leg het kopieerblad woordenschat ‘woordwebben’* klaar (les 8).
- Leg de toetsboekjes klaar (les 9)
- Leg het kopieerblad schrijfpdracht netversie* klaar (les 10).
-

Facultatief:

- Leg voldoende Tips & Tops* klaar (les 9).
- Leg het registratieformulier vloeiend lezen* klaar (les 9).

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	Blz.	Betekenis
6.	de kolonie	46	<i>Een land dat door een ver ander land veroverd is en onderdrukt wordt.</i>
6.	oorspronkelijk	49	<i>Wat er vanaf het begin is.</i>
6.	de hoofdtooi	49	<i>Iets wat je als sieraad op je hoofd draagt.</i>
6.	van de troon stoten (uitdr.)	51	<i>De macht van iemand afpakken.</i>
7.	de mijn	54	<i>Plaats onder de grond waar je waardevolle dingen uit de aarde haalt.</i>
7.	de stoommachine	56	<i>Machine die stoom omzet in een beweging.</i>
7.	de zeldzaamheid	58	<i>Wat weinig voorkomt of waar er maar weinig van zijn.</i>
7.	de tank (van een auto)	58	<i>Vat om vloeistof in te bewaren.</i>
8.	de passagier	60	<i>Iemand die meereist in een vervoermiddel.</i>
8.	demonstreerde (demonstreren)	62	<i>Laten zien hoe iets gaat of werkt.</i>
8.	sindsdien	62	<i>Vanaf die tijd.</i>
8.	de acteur	65	<i>Toneel- of filmspeler.</i>

Les 6

- Samenwerk vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.
- Lesdoel:** - De leerlingen kunnen een deel van de tekst samenvatten door de belangrijkste sleutelwoorden/zinnen uit het verhaal te benoemen.
- Materialen:** - 'Wat een geschiedenis!', blz. 46 t/m 51
- werkschrift, woorden van de week, klaaropdracht les 6
- spiekbrieven 'samenvatten'
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

1. Vooruitblik. "Deze week lezen we verder in het boek 'Wat een geschiedenis!'. We gaan vandaag verder lezen over gebeurtenissen in de nieuwe tijd. Daarna komt in het boek de geschiedenis van de moderne tijd aan de beurt. We komen steeds een stapje dichterbij de tijd waarin we nu leven. In de vorige les lasen we over ontdekkingsreiziger Columbus die Amerika ontdekte. Straks leren we over de ontdekkingen van andere werelddelen en over Indianen. Maar eerst kiezen we weer een samenwerkvaardigheid voor deze week. Overleg in je team aan welke vaardigheid jullie deze week extra aandacht willen besteden en schrijf dat op je teamlijst. Kijk maar eens op de poster 'Hoe werken we samen'."

Lees eventueel de vaardigheden en het bijbehorende gedrag voor. Geef de leerlingen tijd om te overleggen en antwoord te geven.

"We gaan deze week hier (*noem de samenwerkvaardigheid*) vooral op letten. We gaan vandaag weer oefenen met het samenvatten. Maar eerst gaan we kijken naar de woorden van de week."

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de eerste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

tijd
klaar

1. Lees alle woorden van de week voor en lees daarna de woorden hardop met de groep.
2. De leerlingen schrijven de woorden van de week in het werkschrift in de woordenlijst.

10 minuten

klaaropdracht les 6

GH

→ ///

3. Woorden van de week. "Bespreek met je team wat je weet van de eerste vier woorden. Misschien ken je een deel van het woord, misschien weet je waar het woord mee te maken heeft, of misschien ken je zelfs de betekenis. Bespreek (één van) de woorden en denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat jullie met elkaar weten over (één van) de vier woorden van vandaag." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Dat teamlid vertelt wat het team bedacht heeft bij de woorden en deze 'hints' worden genoteerd achter de woorden op de woordmuur. Waardeer samenwerking met punten.**

"De rest van de week is jullie opdracht om de betekenis van elk woord een betekenisvolle zin onder de woorden op te schrijven in het werkschrift. Dit kun je doen als je klaar bent met lezen. In de laatste les van deze week gaan we de woordenlijst inleveren. Zorg ervoor dat iedereen deze lijst af heeft, want jullie kunnen hier punten mee verdienen."

4. Modeling. Als meerdere leerlingen deze vraag niet kunnen beantwoorden, doe het dan nog even kort voor.

SAMENVATTEN: IDEEËNBOOM

Doel: De leerlingen kunnen een deel van de tekst samenvatten door de belangrijkste sleutelwoorden/zinnen uit het verhaal benoemen.

1. Uitleg. "Vandaag gaan we een deel van de tekst samenvatten. Met samenvatten gaan we op zoek naar de belangrijkste woorden en zinnen uit de tekst. Zo kun je een tekst goed navertellen. Een ideeënboom is een goed hulpmiddel bij het samenvatten van een informatieve tekst."

Op het bord staat weer een ideeënboom.” **Laat de ideeënboom van E5 zien op het digibord (website Success for All/ algemene materialen - Reading Wings).** “Onderaan in het schema schrijven we straks het onderwerp van de tekst. Dan gaan we op zoek naar sleutelwoorden. Sleutelwoorden geven je informatie over het onderwerp. Deze woorden zijn zo belangrijk dat als je ze weg zou laten, het verhaal niet meer zou kloppen.”

2. Opdracht. “Vandaag lezen we over gebeurtenissen in de geschiedenis die honderden jaren geleden zijn gebeurd. We noemen deze periode ook wel ‘de nieuwe tijd’. Ik schrijf onderaan in de ideeënboom ‘**honderden jaren geleden**’. Lees nu de kopjes en bekijk de afbeeldingen van bladzijde 46 t/m 51. Welke drie onderdelen zouden we bij de sleutelwoorden op kunnen schrijven?” **DDU. Geef de leerlingen de tijd om na te denken en te overleggen met hun maatje. Geef een leerling de beurt.** “Ik schrijf bij de sleutelwoorden de volgende onderdelen op: ‘**de koloniën**’, ‘**de indianen**’ en ‘**rijkdom en revolutie**’. Om te bepalen welke details we onder de sleutelwoorden kunnen schrijven, ga je de tekst beter lezen. Plak op de details steeds een memo. Denk erom dat de details steeds belangrijke informatie moeten geven over de sleutelwoorden. Als jij en je maatje beide klaar zijn met lezen vergelijk je jullie memo’s.”

3. Zelfstandig lezen en memo’s plakken: bladzijde 46 t/m 51.

tijd 10 minuten

klaar klaaropdracht les 6

4. Maatjeswerk: memo’s vergelijken en bespreken.

tijd 10 minuten

klaar duolezen: bladzijde 50 en 51

GH **5. Groep. Wissel de aanwijzingen uit en bespreek met de groep. Schrijf de antwoorden kort op in de ideeënboom op het digibord en vat het geheel samen.**

/// *Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het vinden van de juiste details, model het dan nogmaals.*

AFRONDING

Doel: De leerlingen kunnen de woorden op verschillende manieren uitleggen zodat ze de woorden en hun betekenissen kunnen onthouden.

1. Woorden van de week. “We hebben op de woordmuur geschreven wat we van de eerste vier woorden weten. Als het goed is weten we nu na het lezen en verhelderen wat de woorden betekenen. Elk team krijgt zo van mij één woord van de week. Dat woord gaan jullie uitleggen aan de groep. Terwijl jullie dat doen gaat de groep raden om welk woord het gaat. Het uitleggen mag op vier verschillende manieren: 1. tekenen van het woord, 2. uitbeelden van het woord, 3. woordweb, 4. laten raden door het geven van tips (heeft te maken met, het tegenovergestelde is, je hebt het nodig bij, enz..).”

GH **Geef elk team een woord van de week (of laat elk team een woord kiezen), geef tijd voor overleg en laat elk team een woord presenteren, de andere teams schrijven het antwoord op een kladblaadje. Nadat alle teams hun woord gepresenteerd hebben, worden de antwoorden besproken.**

/// **Waardeer een goed teamantwoord en een goede presentatie van het woord met punten.**

facultatief **Bespreek de teamwoordbonnen en bepaal de punten (of bij afronding les 10).**

terugblik

- samenwerkvaardigheid
- woorden van de week
- lezen en samenvatten

voorblik

- woorden van de week
- lezen en samenvatten

tip **Speel een Braingame naar keuze**

Les 7

- Samenwerk vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.
- Lesdoel:** - De leerlingen kunnen een deel van de tekst samenvatten door de belangrijkste sleutelwoorden/zinnen uit het verhaal te benoemen.
- Materialen:** - 'Wat een geschiedenis!', blz. 53 t/m 59
- werkschrift, woorden van de week, klaaropdracht les 7
- spiekbrieven 'samenvatten'

TERUGBLIK/VOORUITBLIK/SAMENWERKVAARDIGHEID

- terugblik** - samenwerkvaardigheid
- woorden van de week
- lezen en samenvatten
- vooruitblik** - woorden van de week
- lezen en samenvatten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de middelste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

- 1. Lees de woorden voor en lees daarna de woorden hardop met de groep.**
- 2. Woorden van de week.** "Elke dag helpen we elkaar om woorden te verhelderen. Vandaag gaan we kijken naar de woorden 5 t/m 8. Deze woorden staan in de tekst van vandaag. Wat weten we al van de woorden? Misschien ken je een deel van het woord, misschien weet je waar het woord mee te maken heeft, of misschien ken je zelfs de betekenis. Bespreek (één van) de woorden 5 t/m 8 en denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat jullie met elkaar weten over (één van) de vier woorden van vandaag." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Dat teamlid vertelt wat het team bedacht heeft bij de woorden en deze 'hints' worden genoteerd achter de woorden op de woordmuur. Waardeer een goede samenwerking met punten.**
- GH** "We weten nu al meer over de vier woorden van vandaag. Deze woorden komen in de tekst voor die we straks gaan lezen. De hints op de woordmuur gaan je helpen bij het verhelderen van de woorden."
- ///** **3. Modeling. Als meerdere leerlingen de vraag naar betekenis niet kunnen beantwoorden, doe het dan nog even kort voor.**
- 4. Woordenlijst/bonnen.** "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team overleg je welk woord van vandaag het woord is dat jullie gaan gebruiken voor de schatkist."

SAMENVATTEN: IDEEËNBOOM

Doel: De leerlingen kunnen een deel van de tekst samenvatten door de belangrijkste sleutelwoorden/zinnen uit het verhaal benoemen.

- 1. Uitleg. Laat de ideeënboom van E5 zien op het digibord (website Success for All/ algemene materialen - Reading Wings).** "Vandaag gaan we net als bij de vorige les een deel van de tekst samenvatten. Met samenvatten gaan we op zoek naar de belangrijkste woorden en zinnen uit de tekst. Zo kun je een tekst goed navertellen. Een ideeënboom is een goed hulpmiddel bij het samenvatten van een informatieve tekst. Op het bord staat weer een ideeënboom. We gaan straks lezen en tijdens het lezen gaan we memo's plakken. We gaan voor de ideeënboom bladzijde 53 t/m 59 gebruiken. We gaan lezen over gebeurtenissen uit

DDU	<p>de geschiedenis die de nog niet zo lang geleden plaatsvonden. Deze periode noemen we ook wel ‘de moderne tijd’. Op <u>bladzijde 53</u> staat ‘tientallen jaren geleden’. ‘Tientallen jaren geleden’ schrijf ik onderaan, dit is het onderwerp van de ideeënboom. Welke drie onderdelen zouden we bij de sleutelwoorden op kunnen schrijven?” DDU. Geef de leerlingen de tijd om na te denken en te overleggen met hun maatje. Geef een leerling de beurt. “Ik schrijf bij de sleutelwoorden de volgende onderdelen op: ‘van meewerken naar meespelen’, ‘de stoommachine’ en ‘de eerste auto’.”</p> <p>2. Opdracht. “Om te bepalen welke details we onder de sleutelwoorden kunnen schrijven, ga je de tekst beter lezen. Plak op de details steeds een memo. Denk erom dat de details steeds belangrijke informatie moeten geven over de sleutelwoorden. Als jij en je maatje beide klaar zijn met lezen vergelijk je jullie memo’s.”</p> <p>3. Zelfstandig lezen en memo’s plakken: bladzijde 54 t/m 59.</p>
tijd klaar	<p><u>10 minuten</u> klaaropdracht les 7</p> <p>4. Maatjeswerk: memo’s vergelijken en bespreken.</p>
tijd klaar	<p><u>10 minuten</u> duolezen: <u>bladzijde 58 en 59</u></p>
GH ///	<p>5. Groep. Wissel de aanwijzingen uit en bespreek met de groep. Schrijf de antwoorden kort op in de ideeënboom op het digibord en vat het geheel samen.</p>
tip	<p><i>Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het vinden van de juiste details, model het dan nogmaals.</i></p>

<p>AFRONDING Doel: De leerlingen kunnen de woorden op verschillende manieren uitleggen zodat ze de woorden en hun betekenissen kunnen onthouden.</p>

GH	<p>1. Woorden van de week. “We hebben op de woordmuur geschreven wat we van de middelste vier woorden weten. Als het goed is weten we nu na het lezen en verhelderen wat de woorden betekenen. Elk team krijgt zo van mij één woord van de week. Dat woord gaan jullie uitleggen aan de groep. Terwijl jullie dat doen gaat de groep raden om welk woord het gaat. Het uitleggen mag op vier verschillende manieren: 1. tekenen van het woord, 2. uitbeelden van het woord, 3. woordweb, 4. laten raden door het geven van tips (heeft te maken met, het tegenovergestelde is, je hebt het nodig bij, enz..).”</p> <p>Geef elk team een woord van de week (of laat elk team een woord kiezen), geef tijd voor overleg en laat elk team een woord presenteren, de andere teams schrijven het antwoord op een kladblaadje. Nadat alle teams hun woord gepresenteerd hebben, worden de antwoorden besproken.</p>
///	<p>Waardeer een goed teamantwoord en een goede presentatie van het woord met punten.</p>
facultatief	<p>Bespreek de teamwoordbonnen en bepaal de punten (of bij afronding les 10).</p>
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - lezen en samenvatten - punten en feedback (vier goede resultaten met een yell)
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week (kopieerblad ‘woordwebben’) - lezen en samenvatten

Les 8

- Samenwerk vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.
- Lesdoel:** - Doel: De leerlingen kunnen een deel van de tekst samenvatten door de belangrijkste sleutelwoorden/zinnen uit het verhaal benoemen.
- Materialen:**
- 'Wat een geschiedenis!', blz. 60 t/m 65
 - werkschrift, woorden van de week, klaaropdracht les 8
 - spiekbrieven 'samenvatten'
 - kopieerblad 'woordwebben'

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- woorden van de week
 - lezen en samenvatten
- vooruitblik**
- woorden van de week (kopieerblad 'woordwebben')
 - lezen en samenvatten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de laatste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

- GH**
- ///**
1. Laat de leerlingen de woorden zachtjes in hun hoofd lezen en lees ze daarna nog eens in koor.
 2. **Woorden van de week.** "Bespreek de laatste vier woorden en bedenk wat je samen al van de woorden weet. Denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat jullie met elkaar weten over de vier woorden van vandaag." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Dat teamlid vertelt wat het team bedacht heeft bij de woorden en deze 'hints' worden genoteerd achter de woorden op de woordmuur. Waardeer samenwerking met punten.**
 3. **Modeling.** Als meerdere leerlingen deze vraag niet kunnen beantwoorden, doe het dan nog even kort voor.
 4. **Woordenlijst/bonnen.** "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team overleg je welk woord van vandaag het woord is dat jullie gaan gebruiken voor de schatkist."

SAMENVATTEN: IDEEËNBOOM

Doel: De leerlingen kunnen een deel van de tekst samenvatten door de belangrijkste sleutelwoorden/zinnen uit het verhaal benoemen.

- DDU**
1. **Uitleg.** Laat de ideeënboom van E5 zien op het digibord (website **Success for All/ algemene materialen - Reading Wings**). "Vandaag gaan we net als bij de vorige lessen een deel van de tekst samenvatten. Met samenvatten gaan we op zoek naar de belangrijkste woorden en zinnen uit de tekst. Zo kun je een tekst goed navertellen. Een ideeënboom is een goed hulpmiddel bij het samenvatten van een informatieve tekst. Op het bord staat weer een ideeënboom. We gaan straks lezen en tijdens het lezen gaan we memo's plakken. We gaan voor de ideeënboom alleen bladzijde 60 t/m 65 gebruiken. Het onderwerp van de ideeënboom is net als in de vorige les **'tientallen jaren geleden'**. We lezen vandaag weer over nieuwe gebeurtenissen uit die periode van de geschiedenis. Welke drie onderdelen zouden we bij de sleutelwoorden kunnen opschrijven?" **DDU. Geef de leerlingen de tijd om na te denken en te overleggen met hun maatje. Geef een leerling de beurt.** "Ik schrijf bij de sleutelwoorden de volgende onderdelen op: **'de eerste vlucht'**, **'elektrisch licht'** en **'radio en tv'**."
 2. **Opdracht.** "Om te bepalen welke details we onder de sleutelwoorden kunnen schrijven, ga je de tekst beter lezen. Plak op de details steeds een memo. Denk erom dat de details steeds

belangrijke informatie moeten geven over de sleutelwoorden. Als jij en je maatje beide klaar zijn met lezen vergelijk je jullie memo's."

3. Zelfstandig lezen en memo's plakken: bladzijde 60 t/m 65.

tijd 10 minuten

klaar klaaropdracht les 8

4. Maatjeswerk: memo's vergelijken en bespreken.

tijd 10 minuten

klaar duolezen: bladzijde 62 en 63

GH **5. Groep. Wissel de aanwijzingen uit en bespreek met de groep. Schrijf de antwoorden kort op in de ideeënboom op het digibord en vat het geheel samen.**

///
tip *Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het vinden van de juiste details, model het dan nogmaals.*

AFRONDING

Doel: De leerlingen kennen de betekenis van de woorden van de week en kunnen deze verduidelijken a.d.h.v. woordwebben.

1. Woorden van de week. "Nu gaan we met alle woorden nog even oefenen, zodat we de woorden en hun betekenis goed kunnen onthouden. Dit keer doen we dat met woordwebben."

Geef tijd voor het maken van het werkblad.

facultatief "Vergelijk nu met je maatje of jullie dezelfde antwoorden hebben." **Geef de tijd voor overleg, laat de maatjes overleggen welk woord het best past bij de afbeelding.**

/// Laat de leerlingen per afbeelding steeds hardop het antwoord geven. Ga naar het volgende woord als iedereen hetzelfde antwoord geeft. Als de leerlingen verschillende antwoorden geven, model de denkstappen die de leerlingen moeten maken om tot het goede antwoord te komen. Geef punten.

facultatief **Bespreek de teamwoordbonnen en bepaal de punten (of bij afronding les 10).**

terugblik

- woorden van de week
- lezen en samenvatten
- punten en feedback (vier goede resultaten met een yell)

voorblik

- toets
- voorbereiding schrijfoopdracht

facultatief

- boekenclub: "Wie gaat lezen?"
- logboekje: "De volgende les meenemen naar school!"
- woordrijtjes

Les 9

Samenwerk vaardigheid:	- Door de teams te bepalen.	
Lesdoel:	- De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.	
Materialen:	- 'Wat een geschiedenis!', blz. 66 t/m 73 - toetsboekje, toets les 9 - ABCD blad met wasknijper per leerling	Facultatief: - Tips en Tops - logboekje - werkschrift les 10 - kopieerblad 'vloeiend lezen' - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik	- woorden van de week (kopieerblad 'woordwebben') - lezen en samenvatten
vooruitblik	- toets - voorbereiding schrijfpodracht - logboekjes & boekenclub (facultatief) - woordrijtjes (facultatief)

WOORDEN VAN DE WEEK

	1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan via de eigen woordenlijst of de woordmuur.
tijd	<u>5 minuten</u>

TOETS

	1. Zet de leerlingen in toetsopstelling. 2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag. 3. Zelfstandig lezen: blz. 66 t/m 73 en de vragen maken.
tijd	<u>30 minuten</u>
klaar	woordenlijst, klaaropdrachten afmaken, woordrijtjes les 9 alvast oefenen
	4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag opgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." <i>Oefen dit eventueel.</i> Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.
tijd	<u>10 minuten</u>
→	Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoetsen.

FACULTATIEF: LEESPLEZIER → LOGBOEKJE EN BOEKENCLUB

Doel: De leerlingen lezen zonder fouten en haperingen, met expressie en gebruikmakend van leestekens.

	1. Logboekje. "Vandaag ga je samen met je team de opdracht bespreken die je hebt gemaakt. Je vertelt om de beurt wat je deze week hebt gelezen en welke opdracht je hebt gemaakt."
tijd	<u>10 minuten</u>

tip	<i>Observeer of de maatjes goed overleggen en of iedereen een opdracht gemaakt heeft.</i>
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
tip	<i>Bespreek eventueel alvast de opdrachten voor volgende week.</i>
	2. Opdracht. “Vorige week hebben we op het bord geschreven wie van jullie vandaag uit zijn thuisleesboek gaat voorlezen. We hebben ook afgesproken dat je eerst aan je teamleden gaat vertellen waar je boek overgaat. Dan snappen zij het verhaal dat je straks gaat voorlezen beter. Deze Top staat ook op de nieuwe lijst van Tips en Tops. Dus voordat je leest ga je eerst even kort vertellen waar je boek over gaat en daarna begin je met lezen. Tijdens het lezen luisteren je teammaatjes goed naar jou.”
tijd	<u>10 minuten</u>
	3. Tips en Tops. De teamleden vullen nu hun lijstje met Tips en Tops in. “Vertel nu aan elkaar waarom je een Tip of een Top gegeven hebt en leg goed uit waarom.”
tijd	<u>10 minuten</u>
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
	4. Voorlezen. Wie wil mag voorlezen aan de groep. De groep kan dan Tops geven.

FACULTATIEF: WOORDCATEGORIE → LANGE SAMENGESTELDE WOORDEN MET LEESMOEILIKHEID
Doel: De leerlingen kunnen lange woorden met een leesmoeilijkheid correct en vloeiend lezen.

DDU	<p>1. Uitleg. “Elke week lezen we ook woordrijtjes om te oefenen met het lezen van woorden. Vandaag oefenen we lange samengestelde woorden. Lange woorden kun je het best opdelen in woordstukjes, bijvoorbeeld het woord ‘bureaustoel’ Ik lees eerst het woord ‘bureau’, dan lees ik het woord ‘stoel’. Dan plak ik de woorden aan elkaar: ‘bureaustoel’.” Schrijf het volgende woord op het bord: papegaaienvaar. “Hoe kun je het volgende woord vloeiend lezen?” DDU. Geef tijd voor nadenken en overleg en geef een paar leerlingen de beurt. “Nu je weet dat je lange woorden kan opdelen in woordstukjes, lukt het beter om deze woorden sneller en beter te kunnen lezen. We gaan zo oefenen met allemaal van dit soort woorden. Daarna gaan we een rijtje met lastige woorden uit het boek oefenen. Ook herhalen we nog het lezen van complexe zinnen van de vorige keer.”</p> <p>2. Lees de woorden van les 9 in het werkschrift hardop voor. Lees ze daarna in koor.</p> <p>3. Maatje 1 leest hardop de rijtjes, maatje 2 houdt de tijd bij en controleert of de woorden goed gelezen worden. Na een minuut wisselen van beurt.</p>
tip	<i>Geef een leerling de beurt om een minuut lang de woordjes te lezen. Laat de groep Tips en Tops geven.</i>
→	Noteer welke leerlingen de rijtjes vloeiend en correct kunnen lezen (vloeiend lezen).

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT
Doel: De leerlingen kunnen een fantasieverhaal schrijven over hoe de wereld er over 100 jaar uitziet.

DDU	<p>1. Uitleg. “In de vorige lessen hebben we veel geleerd over de geschiedenis. We weten welke periodes er in de geschiedenis zijn er welke belangrijke gebeurtenissen er in die periodes plaatsvonden. We hebben gelezen over de geschiedenis van de moderne tijd. Welke uitvindingen zijn er in de moderne tijd gedaan?” DDU. Geef de leerlingen de tijd om na te denken en te overleggen met hun maatje. Geef een leerling de beurt. “In de moderne tijd werden er veel uitvindingen gedaan die we nu nog steeds gebruiken. Denk maar aan elektrisch licht, radio, tv en de auto. Allemaal dingen die er 200 jaar geleden nog niet waren. Uitvindingen werden niet alleen gedaan in het verleden, mensen vinden tegenwoordig nog steeds nieuwe dingen uit. In de volgende les gaan we het niet over de geschiedenis hebben maar over de toekomst. Samen met je maatje ga je een verhaal schrijven over hoe de wereld er over 100 jaar uit zal zien. Welke nieuwe uitvindingen zijn er gedaan? Hoe ziet een school er dan uit? Allemaal vragen waar jullie antwoorden op mogen bedenken.”</p> <p>2. Opdracht. “We beginnen straks met het maken van een woordweb. In je werkschrift bij les 10 staat het woordweb. Schrijf met je maatje zoveel mogelijk woorden op over hoe jullie denken dat de wereld er over 100 jaar uitziet. Als je klaar bent mag je alvast verder gaan met de volgende bladzijde in het werkschrift. Je kiest een onderwerp uit waarover jullie willen gaan</p>
-----	--

schrijven en je beantwoordt de vragen die bij het onderwerp horen. Schrijf de antwoorden op een kladblaadje.”

tijd 10 minuten

AFRONDING

facultatief **1. Woorden van de week. Bespreek de teamwoordbonnen en bepaal de punten (of bij afronding les 10).**

terugblik

- toets
- voorbereiding schrijfpdracht
- punten en feedback (vier goede resultaten met een yell)

→ facultatief

- boekenclub: “Wie leest volgende week?” **Zet de namen op het bord.**
- logboekjes: “Deze nemen jullie mee naar huis.”
- woordrijtjes

voorblik

- schrijfpdracht
- team van de week

tip **Speel een Brain Game**

Les 10

- Samenwerk vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.
- Lesdoel:** - De leerlingen kunnen een fantasieverhaal schrijven over hoe de wereld er over 100 jaar uitziet.
- Materialen:** - 'Wat een geschiedenis!', blz. 74 t/m 77
- werkschrift les 10
- kopieerblad netversie

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik** - toets
- voorbereiding schrijfpdracht
- logboekje & boekenclub (facultatief)
- woordrijtjes (facultatief)
- vooruitblik** - woorden van de week
- schrijfpdracht
- team van de week

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kennen de betekenissen van de woorden van de week.

- facultatief** *Indien u merkt dat de woorden van de week nog niet bij de leerlingen beklijven, herhaal dan de woorden van de week zoals hieronder beschreven.*
1. Laat de leerlingen de woorden zachtjes in hun hoofd lezen en herwaarderen.
 2. Bespreek de woorden. Geef elk team een woord van de week en laat hen overleggen hoe ze de betekenis van dat woord gaan uitleggen aan de groep.
- tijd** 5 minuten
- GH** 3. Noem een nummer en dat teamlid geeft het teamantwoord. Als het teamlid een goed antwoord geeft, dan mag het de teamyell laten horen.
- ///** Geven van een teamantwoord: punten.

SCHRIJFPDRACHT: EEN FANTASIEVERHAAL SCHRIJVEN

Doel: De leerlingen kunnen een fantasieverhaal schrijven over hoe de wereld er over 100 jaar uitziet.

1. **Zelfstandig lezen/voorlezen:** bladzijde 74 t/m 77.
 2. **Uitleg.** "Tijdens les 9 heb ik instructie gegeven over de schrijfpdracht. Als het goed is heb je met je maatje het woordweb gemaakt en misschien ben je al begonnen met het kiezen van een onderwerp en het maken van de vragen. Als je dat nog niet gedaan hebt dan kun je daar zo mee beginnen. Na het maken van de vragen ga je de kladversie van het verhaal schrijven. Gebruik de woorden en ideeën van het woordweb en de antwoorden op de vragen om een mooi fantasieverhaal over de toekomst te schrijven. Bedenk een titel voor het verhaal en geef het verhaal een begin, middenstuk en slot".
 3. **Opdracht.** "Kies een onderwerp voor je verhaal, maak de vragen en schrijf de kladversie."
- tijd** 20 minuten
4. **Maatje/netversie.** "Laat de kladversie aan de andere maatjes van je team lezen. Bespreek elkaars kladversie en gebruik hiervoor de afvinklijst van les 10 in het werkschrift. Geef elkaar tips en tops. Schrijf daarna de netversie."
- tijd** 15 minuten
- klaar** tekening maken bij het verhaal
5. **Presentatie van de opdracht.** "Een aantal van jullie gaan het verhaal presenteren aan de groep. Bedenk hoe je dat gaat doen en zorg ervoor dat je antwoord kan geven op vragen van de groep."

tijd	<u>5 minuten</u>
	6. Laat een aantal leerlingen de opdracht presenteren aan de groep, geef mogelijkheden voor het stellen van vragen en laat de groep Tops geven.
tijd	<u>15 minuten</u>
	7. Bespreken. Besteed aandacht aan de opdracht en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak (“Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?”) voor de volgende week.
tijd	<u>5 minuten</u>
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
tip	<i>Noteer in welke mate het de teams gelukt is om aan de eisen van de schrijfofdracht te voldoen.</i>

AFRONDING

Doel: De leerlingen kennen de betekenis van de woorden van de week en kunnen deze verduidelijken a.d.h.v. betekenisvolle zinnen op de woordbonnen.

///	<p>1. Woorden van de week: schatkist. “In onze schatkist zitten de woordbonnen met betekenisvolle zinnen die we als team gemaakt hebben. We maken onze schatkist leeg om ruimte te maken voor de woordbonnen van de volgende week. Ik heb de woordbonnen allemaal bekeken en ik wil jullie een paar mooie zinnen laten horen.”</p> <p>Lees een paar mooie zinnen voor of laat de leerlingen dat doen. Overleg of de zin op de ingeleverde woordbon betekenisvol is. Een team kan punten verdienen als de betekenisvolle zin goed op de woordbon is ingevuld. Besteed extra aandacht aan de zinnen, doe eventueel hardop denkend voor wat een zin betekenisvol maakt.</p> <p>2. Woorden van de week: woordenlijst. “Vandaag levert iedereen de woordenlijst in. Deze wordt nagekeken en bij de volgende les besproken.”</p>
tip	<p><i>Bij het nakijken van de woordenlijsten is het van belang om te letten of ieder teamlid de woorden juist gespeld heeft, de juiste bladzijden genoteerd heeft en een goede betekenisvolle zin heeft gemaakt. Gebruik deze informatie om volgende week de instructie toe te spitsen op dat waar de meeste leerlingen moeite mee hebben. Als (bijna) alle leerlingen in staat zijn om betekenisvolle zinnen te formuleren, dan kunnen de eisen aan de zinnen wat verhoogd worden (bijvoorbeeld door te stellen dat het een zin moet worden met een duidelijke wie-/waar-/wanneerdeel of met bijvoeglijk naamwoorden).</i></p> <p>3. Vieren van het resultaat. Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als ‘team van de week’.</p> <p>“Tel het aantal punten dat je vandaag hebt verdiend en overleg met elkaar waarom ik jullie die punten heb gegeven. Tel vervolgens het totaal aantal punten bij elkaar op.”</p> <p>Wie is het team van de week?</p>

terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - samenwerkingvaardigheid - schrijfofdracht - team van de week
-----------	---

voorblik	- nieuw boek
----------	--------------

Antwoorden werkschrift

Les 1

Vraag & antwoord		
blz. 9 t/m 15		
vraag 1	Waarom heeft een mens nog nooit een levende dinosaurus gezien?	
antwoord	Toen de mens op aarde kwam waren de dinosaurussen al lang uitgestorven. (blz.12)	opzoekvraag
vraag 2	Waarom moest de wolharige neushoorn goed zoeken om aan eten te komen?	
antwoord	Het gras was moeilijk te vinden omdat er in de ijstijd veel sneeuw en ijs lag. (blz. 14)	nadenkvraag
vraag 3	Bedenk zelf een opzoekvraag.	
antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht.	opzoekvraag

Les 2

Vraag & antwoord		
blz. 17 t/m 25		
vraag 1	Welke grote ontdekking deden de eerste mensen?	
antwoord	De eerste mensen ontdekten dat als ze met twee speciale stenen tegen elkaar aan sloegen, er hete vonken ontstonden. Met die vonken konden ze takjes aansteken om een vuur te maken. (blz. 19 bovenaan)	opzoekvraag
vraag 2	Waarom was een piramide van binnen een soort doolhof?	
antwoord	De grafkamer van de farao stond vol met goud, juwelen en kostbaarheden. Door een soort doolhof in de piramide te maken konden andere mensen de grafkamer niet vinden en de kostbaarheden niet makkelijk stelen. (blz. 22 bovenaan, blz. 23)	nadenkvraag
vraag 3	Bedenk zelf een opzoekvraag.	
antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht.	opzoekvraag

Les 3

Vraag & antwoord		
blz. 26 t/m 31		
vraag 1	Uit welke werelddelen kwamen de slaven die het werk voor de Romeinen deden?	
antwoord	Uit delen van Europa, Azië en Afrika (blz. 26)	opzoekvraag
vraag 2	Waarom bouwden de Romeinen aquaducten?	
antwoord	Om zoet water van kilometers ver te verplaatsen naar de stad zodat de Romeinen overal zuiver water konden drinken en gebruiken. (blz. 29 onderaan)	opzoekvraag
vraag 3	Bedenk zelf een nadenkvraag.	
antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht.	nadenkvraag

Les 6

Samenvatten	
Ideeënboom bij blz. 46 t/m 51	
onderwerp	Honderden jaren geleden
sleutelwoord 1	De koloniën
mogelijke details	<ul style="list-style-type: none"> - Afrika, Azië en Amerika hadden producten die Europese landen wilden hebben - zout, peper, nootmuskaat, tabak, thee, koffie, zijde - Europa handelde en verdiende veel geld met de producten - Europese soldaten beschermden de handelswaar en onderdrukten de bevolking - onderdrukte verre landen werden koloniën genoemd
sleutelwoord 2	De indianen
mogelijke details	<ul style="list-style-type: none"> - woonden tot 500 jaar geleden alleen indianen in Amerika - zijn oorspronkelijke bewoners van Amerika - dreven handel met Europa - er waren verschillende indianenvolken - wigwams, opperhoofd, hoofdtooi - indianen leven nu in afgesloten gebieden
sleutelwoord 3	Rijkdom en revolutie
mogelijke details	<ul style="list-style-type: none"> - Lodewijk de Veertiende, koning van Frankrijk - 300 jaar geleden - hij was heel erg rijk en verwend - noemde zichzelf de Zonnekoning - mensen in het land waren heel erg arm - armen stootten Lodewijk de Zestiende van de troon - de rijken werden daarna niet meer zo veel voorgetrokken

Les 7

Samenvatten	
Ideeënboom bij blz. 53 t/m 59	
onderwerp	Tientallen jaren geleden
sleutelwoord 1	Van meewerken naar meespelen
mogelijke details	<ul style="list-style-type: none"> - 100 jaar geleden bestond er nog geen vrije tijd - iedereen moest werken, ook in het weekend - kinderen moesten ook werken - kinderen werkten op het land, bij machines of in mijnen - in arme landen moeten kinderen nu vaak nog wel werken
sleutelwoord 2	De stoommachine
mogelijke details	<ul style="list-style-type: none"> - de eerste trein was een stoomtrein - de trein kon rijden door een stoommachine - grote locomotief voorop met schoorsteen, daarachter wagon vol kolen - rook doordat kolen werden verbrand - een locomotief is sterk, kan wel 50 wagons trekken - stoommachines werden ook gebruikt in fabrieken
sleutelwoord 3	De eerste auto
mogelijke details	<ul style="list-style-type: none"> - 100 jaar geleden was een auto een zeldzaamheid - Duitser Carl Benz vond de eerste auto met benzinemotor uit - er zat nog geen tank in de auto - de auto moest je starten met een slinger aan de voorkant - autoraces werden gehouden op gewone wegen - de eerste wedstrijd voor een prijs was de Grand Prix in Le Mans, Frankrijk

Les 8

Samenvatten	
Ideeënboom bij blz. 60 t/m 65	
onderwerp	Tientallen jaren geleden
sleutelwoord 1	De eerste vlucht
mogelijke details	<ul style="list-style-type: none"> - in 1903 konden mensen voor het eerst een klein stukje vliegen - in 1927 vloog Charles Lindbergh als eerste de Atlantische Oceaan over - Amelia Earhart vliegt als eerste vrouw de Atlantische Oceaan over - de broers Wright bouwden het eerste vliegtuig met een motor - de luchtballon was er veel eerder dan het vliegtuig - de broers Montgolfier maakten een luchtballon, ze wisten niet of ze boven in de lucht adem konden halen - een eend, haan en schaap maakten daarom de eerste ballonvlucht
sleutelwoord 2	Elektrisch licht
mogelijke details	<ul style="list-style-type: none"> - Thomas Edison vindt de elektrische lamp uit - in 1879 demonstreerde hij de elektrische lamp voor het eerst - mensen hoefden geen gaslampen of kaarsen meer te ontsteken of te doven - grote steden en huizen werden verlicht door elektrisch licht
sleutelwoord 3	Radio en tv
mogelijke details	<ul style="list-style-type: none"> - vlak voor 1900 werd het zenden en ontvangen van geluidsgolven uitgevonden - dit was het begin van de radio - de uitvinding van de tv kwam na de radio - de tv was een grote kast met een klein beeld - beelden in zwart-wit, nog geen reclame, één zender - acteurs op tv droegen veel make-up want tv-beelden waren heel vaag

Antwoorden kopieerbladen

Antwoorden bij de kopieerbladen	
Les 3	Welk woord van de week past het best in de zin?
Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. reusachtig 2. de voorouder 3. met het blote oog 4. de toeschouwer 5. het monument 6. voorspelbaar 7. de as 8. intelligent 9. de gladiator 10. de tempel 11. verrezen 12. de zuil

Antwoorden bij de kopieerbladen	
Les 8	Welk woord van de week past het best in de wolk?
Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. de acteur 2. oorspronkelijk 3. de hoofdtooi 4. de mijn 5. van de troon stoten 6. de zeldzaamheid 7. demonstreren 8. de stoommachine 9. sindsdien 10. de kolonie 11. de tank 12. de passagier

Antwoorden toetsen

ANTWOORDEN TOETS LES 4

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3	20	100
	4	40	
Woordenschat	5, 6, 7, 8, 9	20	100
Totaal			200

BL	1	C	
	2	A	
	3	A	
	4	Om te bewijzen dat ze met een zwaar harnas en zwaar zwaard goed konden vechten. Om te bewijzen dat ze goed konden vechten. Vechten met harnas en zwaard.	40 30 20
WS	5	A	
	6	C	
	7	D	
	8	A	
	9	Intelligent betekent dat je moeilijke dingen gauw begrijpt. Moeilijke dingen gauw begrijpen. Moeilijke dingen begrijpen.	20 15 10

ANTWOORDEN TOETS LES 9

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3	20	100
	4	40	
Woordenschat	5, 6, 7, 8, 9	20	100
Totaal			200

BL	1	C - Let op, dit is een nadenkvraag. Het antwoord staat niet in de tekst.	
	2	C	
	3	B	
	4	Door steeds meer luxeapparaten die in het huishouden gebruikt werden. Door luxeapparaten in het huishouden. Luxeapparaten.	40 30 20
WS	5	A	
	6	B	
	7	C	
	8	B	
	9	Iets was je als sieraad op je hoofd draagt. Sieraad op je hoofd. Sieraad.	20 15 10

Kopieerbladen

Kopieerblad les 3: 'Wat een geschiedenis!'

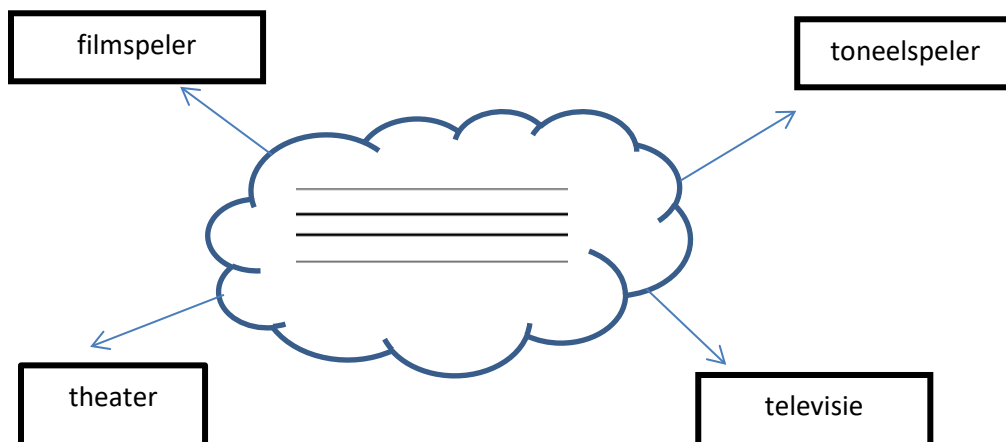
Welk woord van de week past **het best** in de zin?

1. In de vakantie bezochten we een kasteel.	
2. De wolharige neushoorn is een van de neushoorn.	
3. Dat kleine beestje kan ik zien.	
4. De zit klaar voor de voorstelling.	
5. Dat gebouw is erg oud, het is een	
6. Eva houdt niet van zwemmen, het is dat ze morgen niet met ons mee wil naar het zwembad.	
7. Toen het vuur gedoofd was lag er alleen nog maar in de haard.	
8. Als je bent dan begrijp je moeilijke dingen snel.	
9. De won het gevecht met zijn nieuwe zwaard .	
10. In de staat een beeld van de Romeinse god Jupiter.	
11. De wolkenkrabbers boven de huizen in de stad.	
12. Van de oude tempel staat nog maar één rechtop.	

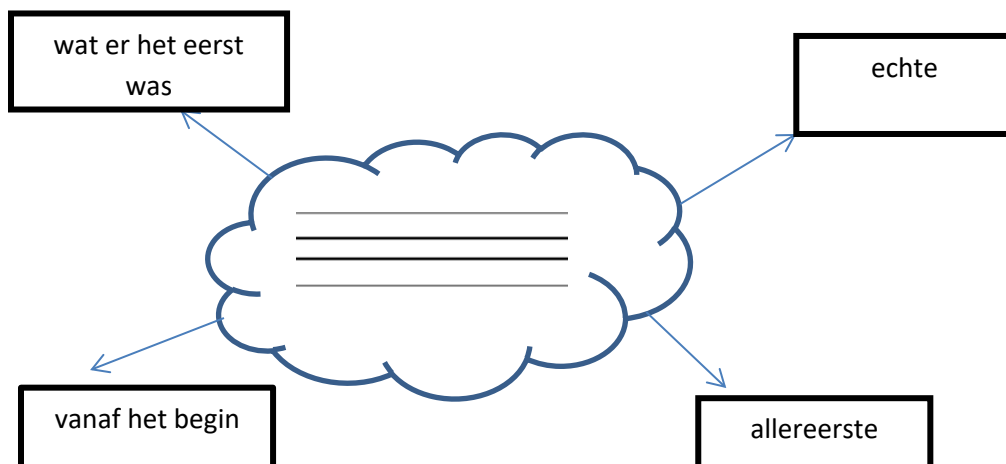
Kopieerblad les 8: 'Wat een geschiedenis!'

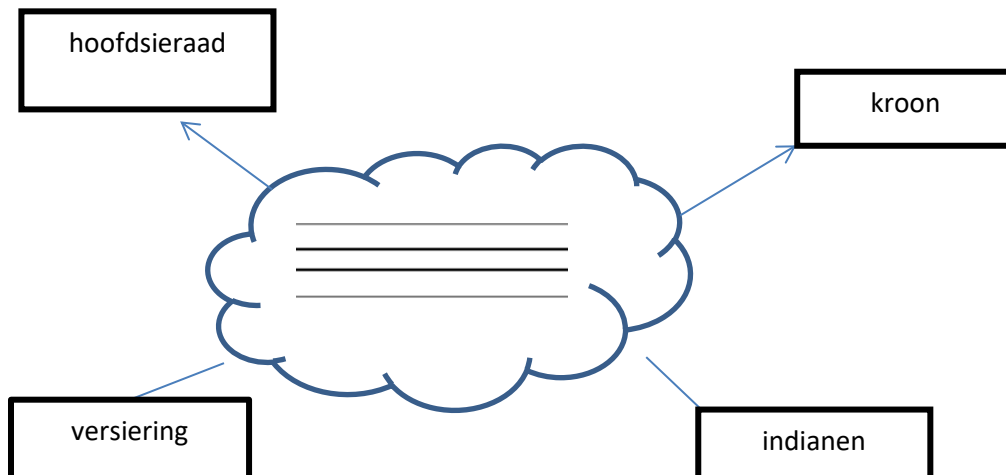
1. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

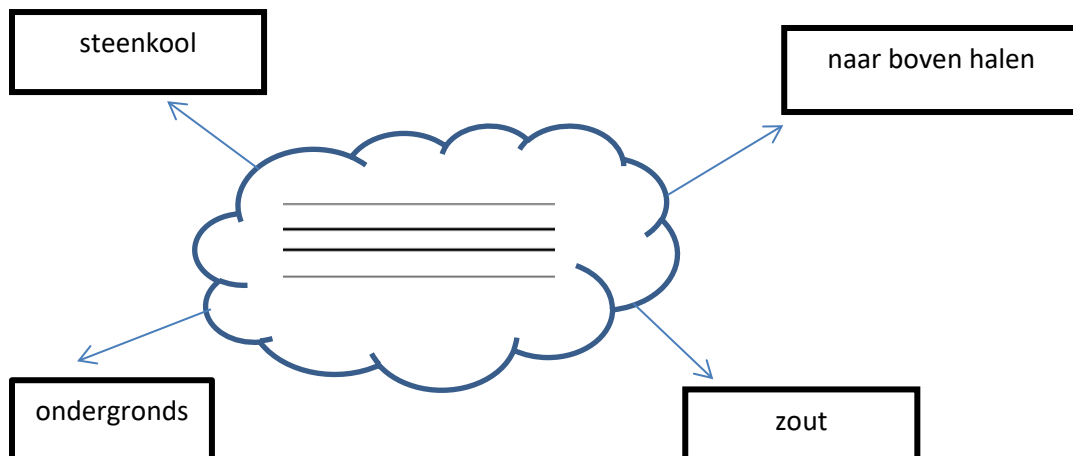
2. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

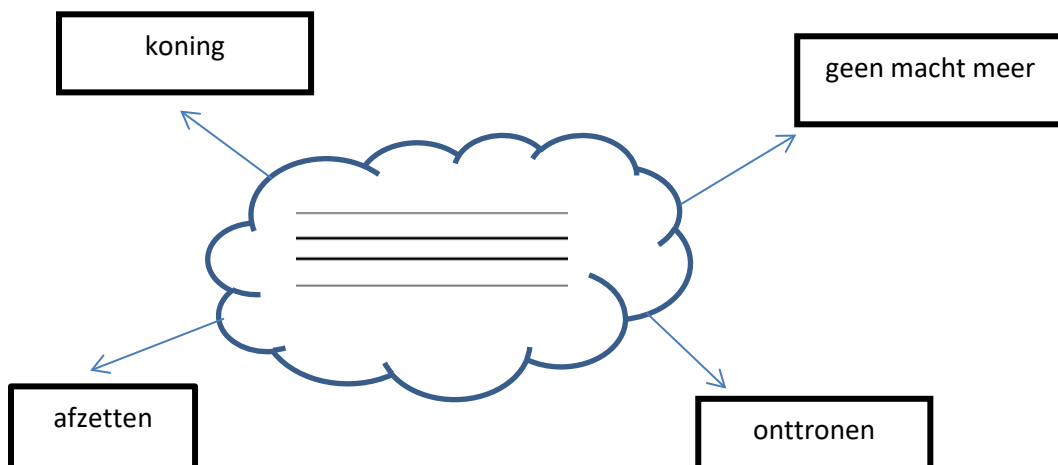
3. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

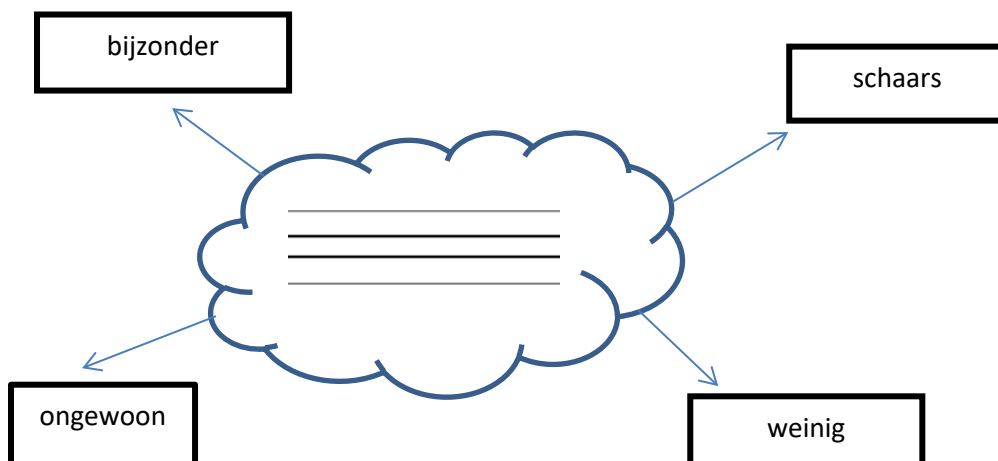
4. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

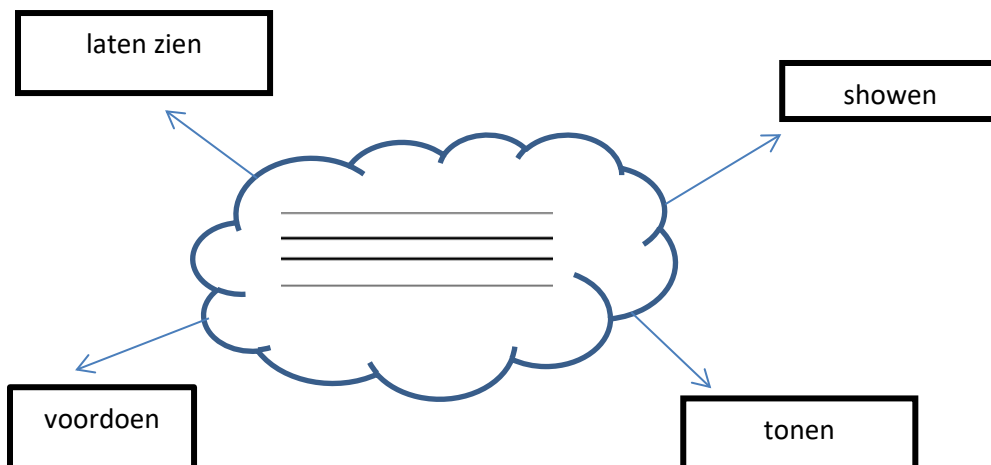
5. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

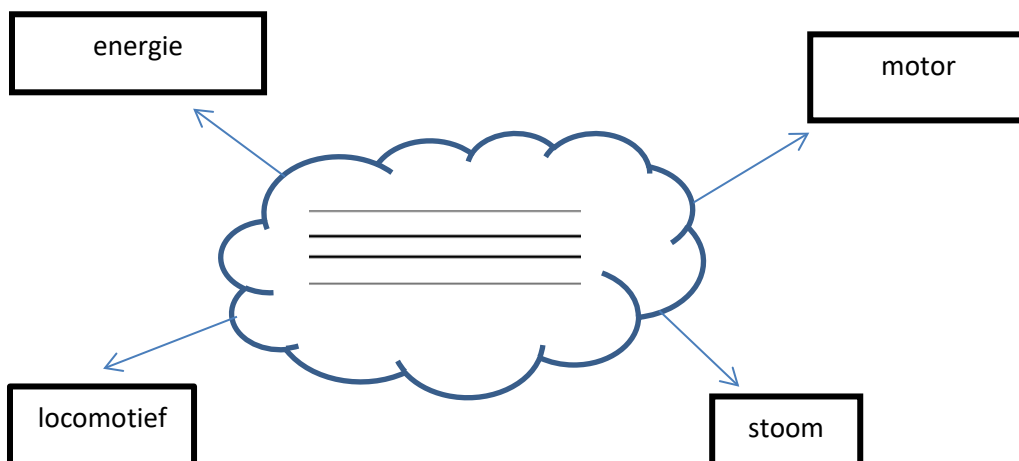
6. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

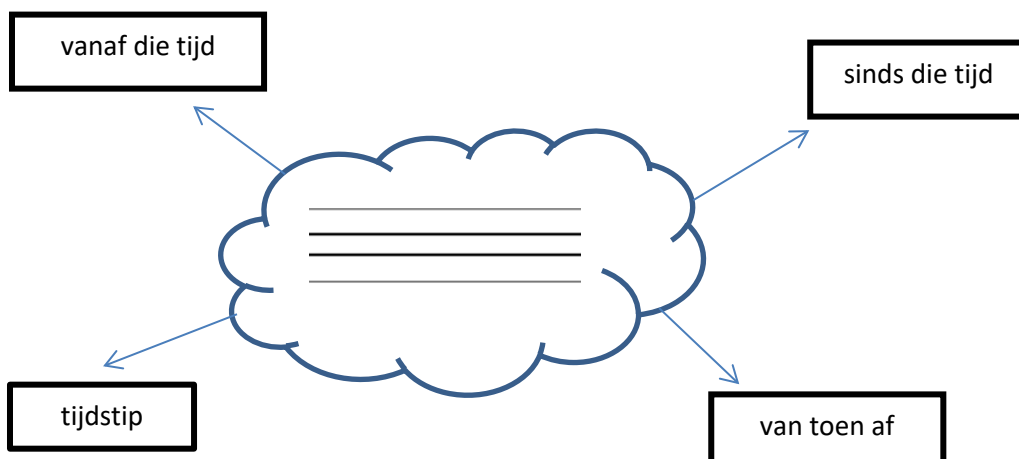
7. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

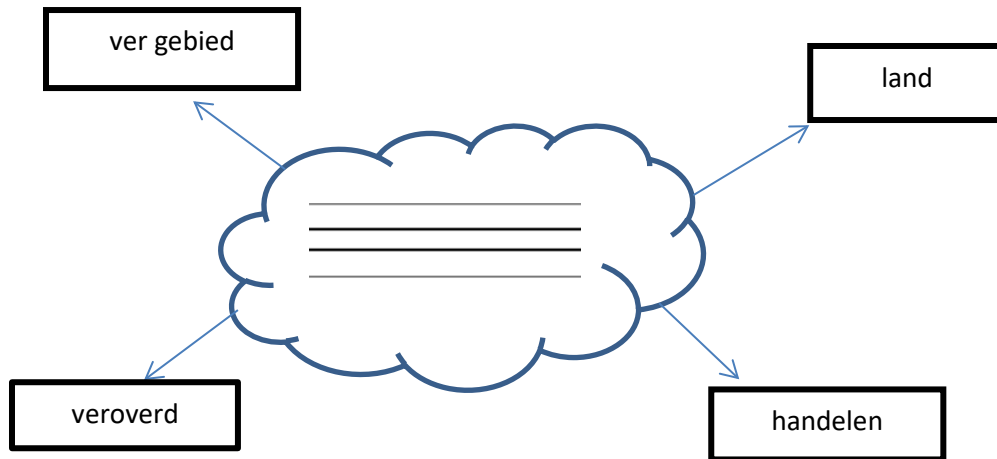
8. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

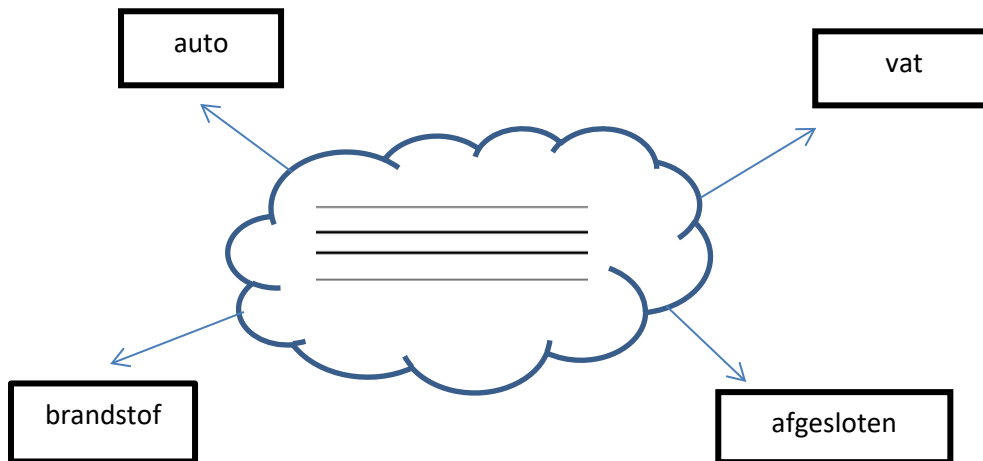
9. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

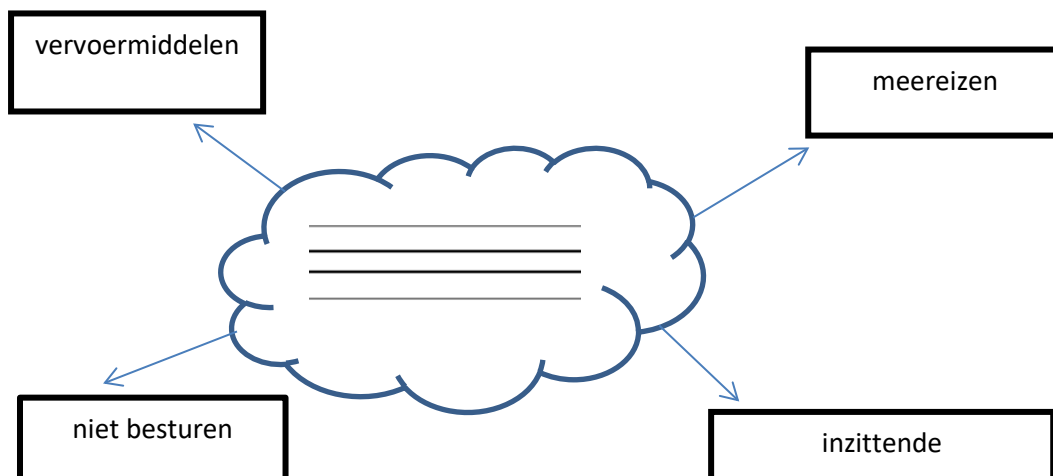
10. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

11. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

12. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

Naam:

KOPIERBLAD SCHRIJFOPDRACHT NETVERSIE | LES 5

KOPIERBLAD SCHRIJFOPDRACHT NETVERSIE | LES 10

This image shows a full page of blank, lined paper. The paper is white and features evenly spaced, horizontal blue or grey ruling lines running across its entire width. There are no margins, text, or other markings on the page.

Disclaimer

De inhoud van deze leerkrachthandleiding is werk van Success for All - Nederland medewerkers van het GION, Rijksuniversiteit Groningen. De inhoud hiervan is vertrouwelijk en mag alleen gebruikt worden door scholen die toestemming hebben vanuit Success for All - Nederland om met het programma te werken.
